

УДК 378. 147

DOI: 10.31376/2410-0897-2021-3-47-128-137

ІНФОРМАЦІЙНА ГРАМОТНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК СКЛАДОВА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Плугіна Альона Петрівна

доктор філософії, старший викладач кафедри педагогіки і психології початкової освіти

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: alenaplugina@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-6463-4553

У статті проаналізовано взаємозалежність між формуванням інформаційної грамотності майбутніх учителів початкових класів та рівнем академічної доброчесності. Розкрито важливість формування інформаційної грамотності здобувачів освіти не лише в навчанні, а й у професійному становленні, самовдосконаленні та вирішенні важливих життєвих завдань. Висвітлено потребу оволодіння майбутніми вчителями універсальними знаннями, вміннями й навичками, а також особистісними якостями: адаптивність, мобільність, здатність оперативно здобувати нові знання, орієнтування в інформаційному просторі, що передбачає комплексне формування інформаційної грамотності. Підкреслено фактори, що сприяють формуванню доброчесного освітнього середовища. Обґрунтовано необхідність розроблення заходів щодо запобігання плагіату в студентських наукових роботах, а не боротьби з ним, підвищення рівнів інформаційної та академічної культури здобувачів освіти.

Ключові слова: інформаційна грамотність, інформаційне суспільство, майбутні вчителі початкових класів, академічна доброчесність, академічні принципи, плагіат.

Постановка проблеми. Наразі надзвичайно швидко розвивається інформатизація освіти, продиктована потребами сучасного суспільства. Завдяки інформатизації відбувається впровадження в практику програмно-педагогічних розробок, спрямованих на інтенсифікацію освітнього процесу, удосконалення форм і методів організації навчання.

Основною метою будь-яких інновацій в освіті є сприяння переходу від механічного засвоєння здобувачами освіти знань до формування вмінь самостійно здобувати знання. Успішність розв'язання зазначеної мети значною мірою залежить від цілей застосування медіатехнологій у освітньому процесі, а також якості та можливостей цих технологій.

Сьогодні, в еру становлення інформаційного суспільства, діти з перших років життя вільно володіють алгоритмом дій щодо користування сучасними гаджетами. Незважаючи на цей феномен, у студентів закладів вищої освіти часто виникають труднощі в орієнтуванні розгалуженими інформаційними потоками. Найчастіше у процесі навчання майбутні учителі не можуть правильно опрацювати інформацію задля вирішення поставлених навчальних завдань [5].

У свою чергу, недостатній рівень інформаційної культури та початкових умінь і навичок роботи з інформацією часто призводить до порушень майбутніми вчителями початкових класів норм академічної доброчесності. Недооцінювання важливості інформаційної грамотності у тому, що у результаті доводиться спрямовувати всі зусилля на боротьбу із плагіатом у студентських роботах, хоча варто навчати студентів у процесі навчання дотримуватися норм академічної доброчесності та уникати будь-яких проявів плагіату [5]. Тому основним завданням освітніх закладів є створення сприятливого середовища для дотримання норм академічної доброчесності. Заклади вищої педагогічної освіти покликані забезпечити високий рівень професійних знань та вмінь студентів, сформувати творчу особистість сучасних педагогів, здатних до дослідницької та інноваційної діяльності, а також до самовдосконалення в цьому напрямі [1, с. 42]. Стрімке впровадження інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) сьогодні ставить за мету підготовку майбутніх учителів початкових класів до формування інформаційної грамотності, умілого та безпечного використання медіаресурсів [13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх праць, присвячених дослідженню інформаційної грамотності, свідчить про зацікавленість науковців питаннями розвитку та підвищення рівня інформаційної грамотності.

Зокрема, вченими розглядалися такі питання:

- важливість формаційної грамотності як основи процесу інформатизації освіти, а також як структурного компонента професійно-педагогічної складової майбутніх учителів [11];
- інформаційно-комунікативна компетентність організації освітнього процесу викладачами закладів вищої освіти в умовах цифровізації [4];
- інформаційна грамотність як складова професійної компетентності майбутніх учителів в умовах інформатизації освіти [8];
- інформаційна грамотність викладачів у контексті створення інформаційного простору для самостійної роботи здобувачів освіти [9].

Ученими Н. Овчарук та Н. Сороко [14] розглядаються особливості розвитку інформаційно-комунікативної компетентності учасників освітнього процесу. М. Чернуха [12] та М. Козир [12] досліджують проблеми формування інформаційної грамотності сучасних учнів.

Останнім часом значна увага приділяється проблемі дотримання академічної доброчесності та протидії академічному плагиату. Ученою Я. Тицькою [10] наведено перелік ознак зазначеного поняття та висвітлено особливості нормативного регулювання академічної доброчесності як однієї зі складових систем забезпечення якості освіти. Розглядається проблема укорінення принципів академічної доброчесності в освітнього середовища. Учені Н. Завадська та М. Ігнатюк [5] висвітлюють роль бібліотек у формуванні інформаційної компетентності як запоруки дотримання академічної доброчесності.

Натомість аспектам формування інформаційної грамотності майбутніх учителів початкових класів приділено значно менше уваги науковців.

Формулювання мети статті. Метою пропонованої статті полягає в актуалізації важливості формування інформаційної грамотності майбутніх учителів початкових класів як цілісної системи, а також окресленні її зв'язку із дотриманням норм академічної доброчесності й обґрунтуванні середовища, сприятливого для утвердження фундаментальних цінностей академічної доброчесності.

Виклад основного матеріалу (з повним обґрунтуванням отриманих результатів). Завдання закладів вищої освіти полягає у формуванні добре підготовленої особистості, експерта, здатного критично мислити та вирішувати проблеми, готового самостійно здобувати знання протягом життя і адаптуватися до поточних глобальних змін.

Зрозуміло, що формування такої особистості не повинно відбуватися лише за умов традиційного навчання. Тому необхідно використовувати найновітніші ефективні методи й технології, що забезпечують активний розвиток медіаосвіти в Україні з визначеною метою – розвивати навички критичного мислення, формувати медіаграмотність та медіакомпетентність особистості.

Основними факторами безпеки в нинішньому інформаційному просторі є медіаосвіта, інформаційна культура та сформована в результаті професійної підготовки у ЗВО медіакомпетентність. Це дає можливість використовувати необхідну інформацію, аналізувати її, узгоджувати власні інтереси з нею. Здатність орієнтуватися у світі медіа – найважливіша культурна потреба сучасної людини, а інформаційна грамотність, медіакомпетентність і медіаграмотність – ключові характеристики її соціально-культурного розвитку [2, с. 87].

Професійна медіакомпетентність майбутніх учителів початкових класів починається з медіакомпетентності особистості. На нашу думку, медіакомпетентний учитель – це особистість, яка може швидко реагувати на зміни в освітній сфері; демонструє основні теоретичні та практичні здатності щодо використання медіаресурсів; спроможний забезпечити ефективність навчання молодших школярів у загальноосвітніх школах шляхом володіння такими якостями: грамотність, компетентність, творчість, наявність фундаментальної підготовки з відповідних дисциплін, орієнтованих на формування зазначених якостей. Майбутні фахівці мають усвідомити, що в сучасному суспільстві головне – уміти знаходити та відфільтровувати потрібну інформацію та користуватися нею. Поціновується сформована

здатність аналізувати, критично мислити: якщо ми не можемо захистити дітей від впливу медіа, то хоча б повинні їх навчити грамотно користуватися інформацією, а не беззаперечно вірити тому, що вони можуть почути та прочитати.

У Державному стандарті загальної початкової освіти визначено інформаційно-комунікативну компетентність як ключову, яка передбачає «опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікативної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях» [3, с. 37]. Основну увагу зосереджено на цифровій грамотності щодо розвитку учнів та їх спілкування, а також на кібербезпеці.

У Концепції Нової української школи означену компетентність визначено ширше, але дещо схоже: «Інформаційно-цифрова компетентність передбачає впевнене, й водночас критичне застосування інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, у публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медійна грамотності, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, навички безпеки в інтернеті та кібербезпеці. Розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо)» [7].

Науковці також не мають одностайної відповіді щодо трактування поняття «інформаційна грамотність», яке часто ототожнюється із інформаційно-комунікативною компетентністю. Попри неоднозначність трактувань науковцями багатоаспектності поняття «інформаційна грамотність», загалом термін із тими чи іншими доповненнями трактується як «комплекс знань, умінь, навичок, досвіду, ставлень, цінностей та особистих якостей, які спрямовані на ефективне та раціональне використання інформаційно-комунікативних і комп'ютерних технологій, пошук, аналіз та критичне осмислення інформації, опанування раціональних прийомів роботи з різними видами та джерелами інформації для виконання різноманітних завдань в усіх сферах життя й упевненого орієнтування в інформаційному просторі» [5].

Варто відзначити, що у визначенні напрямів формування інформаційної грамотності учасників освітнього процесу важливо зосереджуватися не лише на засвоєнні знань, умінь та навичок, а також і на розвитку інформаційної свідомості, відповідного мислення (логічності, аргументованості, критичності й ін.), формуванні цілісної картини інформаційного світу, в якому майбутні учителі початкових класів можуть вправно орієнтуватися, дотримуватися етичних норм та принципів. Під час формування інформаційної грамотності здобувачі освіти мають переосмислити цінності та пріоритети академічної доброчесності. Зокрема, відповідно до Бухарестської декларації з етичних цінностей та принципів вищої освіти в Європейському регіоні виділено такі цінності академічної доброчесності: чесність, довіру, справедливість, повагу, відповідальність та сміливість, на основі яких і формуються принципи доброчесної поведінки у майбутніх учителів початкових класів.

Сучасний динамічний світ інформаційних технологій диктує жорсткі вимоги до здобувачів освіти, які повинні володіти універсальними вміннями та навичками оперативно здобувати нові знання, адаптуватися до постійних змін у суспільстві, здатності навчатися та працювати в умовах постійного вдосконалення інформаційно-комунікативних технологій, сприймати виклики часу та правильно реагувати на них. Здобуття таких універсальних умінь та навичок передбачає формування інформаційної грамотності.

У Національній доктрині розвитку освіти (2002) та Законі України «Про вищу освіту» (2014) пріоритетним напрямом модернізації освіти визначено інформатизацію освітнього процесу і використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій у підготовці здобувачів освіти. Однак усе ще залишається актуальною проблема розуміння важливості комплексного і системного, а не ситуативного формування інформаційної грамотності майбутніх учителів початкових класів.

Освіта, основним завданням якої є лише репродуктивність навчання (накопичення здобувачами освіти знань зі спеціальності), є зовсім безперспективною. Адже особливістю інформаційного суспільства є перманентна мінливість, тому майбутні вчителі початкових

класів мають бути підготовленими до ситуацій, коли вже отримані знання можуть виявитися неефективними чи застарілими. Таким чином, першочергове завдання освіти – навчити вчитися, ефективно та раціонально працювати з інформацією, а потім застосовувати сформовані компетентності у подальшому житті для вирішення певних завдань.

Унаслідок нинішніх інформаційних перетворень у суспільстві відбуваються також зміни і у сфері освіти – викладач перестав бути єдиним джерелом професійних знань для майбутніх учителів початкових класів через доступність різноманітних джерел інформації. Тому змінилася й основна функція викладача, який передусім має навчити здобувачів освіти правильно орієнтуватися в інформаційному просторі.

Формування інформаційної грамотності майбутніх учителів початкових класів розглядається сьогодні як невід’ємна складова реформи системи вищої педагогічної освіти в цілому, основна мета якої передбачає підготовку освіченого фахівця відповідно до вимог інформаційного суспільства, формування необхідних знань, умінь і навичок та формування компонентів академічної доброчесності.

У зв’язку із цим гостро постає проблема підготовки інформаційно компетентних педагогів засобами інформаційно-комунікативних технологій, формування яких йде впродовж усього освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Інформаційно грамотний учитель здатний знайти відповідну інформацію з різних джерел, він наділений необхідною здатністю якісного та кількісного оцінювання і самооцінювання інформації з тим, щоб виявити спірні питання закладені в інформації.

Інформаційна грамотність майбутніх учителів початкових класів, що проявляється в умінні творчо мислити і передбачає наявність аналітичних, прогностичних умінь у засвоєнні та застосуванні інформації в педагогічній діяльності. Аналіз педагогічної діяльності майбутніх учителів дає можливість виділити такі рівні формування інформаційної грамотності:

- рівень споживача інформації;
- рівень користувача технічними засобами;
- рівень логічного функціонування і знання характеристик обладнання;
- рівень наочно-специфічних завдань на основі творчого підходу.

Основними елементами процесу формування інформаційної грамотності є:

- уміння застосовувати інформаційні технології для демонстрації друкованих графічних документів;
- уміння використовувати інформаційні технології для демонстрації аудіо- і відеоматеріалів на уроці;
- уміння створювати презентації;
- уміння систематизувати і обробляти дані за допомогою таблиць, технологічних карт;
- уміння будувати порівняльні таблиці і виявляти закономірності за допомогою комп’ютера;
- уміння застосовувати інформаційні технології для моделювання процесів і об’єктів, виконання креслень і ескізів;
- уміння використовувати комп’ютерне тестування;
- уміння використовувати інтернет для вирішення педагогічних питань, збору інформації, участі в телеконференціях, доступу до наукових, педагогічних, методичних даних.

Інформаційна грамотність майбутніх учителів початкових класів передбачає широке використання комп’ютерної техніки, електронних варіантів навчальних матеріалів, навчальних програм, педагогічних технологій творчого характеру. Студент повинен володіти необхідною підготовкою для конкретної диференціації можливостей учнів залежно від індивідуальних особливостей, мотивації, вікових і психологічних особливостей.

Формування інформаційної грамотності майбутніх учителів початкових класів передбачає:

- засвоєння знань і умінь у сфері інформатики і інформаційно-комунікативних технологій;
- розвиток комунікативних здібностей;

–уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, аналізувати інформацію, здійснювати рефлексію своєї діяльності та її результатів.

У сучасних умовах інформаційно-комунікативні технології є основним важелем у формуванні інформаційної грамотності майбутніх учителів початкових класів. Формування інформаційної грамотності дає можливість використовувати у своїй трудовій діяльності знання, уміння і навички в напрямі інформаційних і комунікативних технологій.

Системне, цілісне уявлення про інформаційну грамотність, виділення її структури, обґрунтування критеріїв, функцій і рівнів її сформованості дозволяє цілеспрямовано і ефективно організувати освітній процес у рамках освітньої діяльності, підвищити рівень професійних знань, приймати ефективні рішення в навчальній діяльності.

Роль учителя полягає в безпосередньому моделюванні створення знань, конструюванні ситуацій, в яких учні повинні застосовувати навички, що передбачають інформаційну грамотність і допомагати їм застосовувати їх на практиці. Учителі створюють у класі співтовариство, що навчається, в якому учні постійно зайняті створенням не тільки своїх власних навичок навчання, але і навичок інших. Справді школа перетворюється на організацію, що навчається, в якій усі дійові особи залучені до процесу пізнання. Із цієї точки зору, вчителі самі стають наставниками учнів і генераторами знань, постійно зайнятими педагогічним експериментуванням і нововведеннями, що проводяться в співпраці зі своїми колегами й іншими фахівцями заради отримання нових знань про освітній процес і про досвід викладання. Широкий набір апаратури, що утворює мережу, цифрові ресурси, електронне устаткування повинні створювати це співтовариство і допомагати його роботі зі створення знань і у будь-який час у будь-якому місці – колективному навчанню.

Інформаційна грамотність багатofункціональна і є важливою не тільки для успішного навчання майбутніх учителів чи їхньої професійної діяльності, а і для вирішення проблем та завдань у повсякденному житті. Під час формування інформаційної грамотності акцент має бути поставлений на розвитку здатності студентів практично застосовувати отримані інформаційні компетентності та засвоєний досвід. Варто відзначити, що оволодіння інформаційною грамотністю передбачає не лише вміння користуватися різноманітними технічними засобами. Насамперед, це здатність упевнено почуватися в динамічному, безмежному, постійно змінюваному інформаційному світі, оволодінні такими якостями: адаптивність, універсальність, здатність генерувати нові ідеї, отримувати нові знання. Інформаційна грамотність передбачає формування вмінь отримувати й переробляти інформацію для постійного самовдосконалення, саморозвитку, оволодіння новими знаннями й навичками роботи з новітніми інформаційно-комунікативними технологіями, які постійно модернізуються.

Саме від рівня інформаційної грамотності залежить рівень академічної культури майбутніх учителів. Інформаційна грамотність зокрема й інформаційна культура загалом є засобом формування етичної свідомості, моделі доброчесної поведінки учасників освітнього процесу, що передбачають дотримання принципів академічної доброчесності та ставлення з повагою до результатів чужої праці. Наразі дотримання етичних принципів під час застосування інформаційних джерел та виконання письмових робіт є гострою освітньою проблемою.

Варто відзначити, що відповідно до Державного стандарту початкової освіти навіть учні на початковому рівні здобуття повної загальної освіти повинні навчитися дотримуватися етичних норм інформаційної взаємодії та правил безпечного поводження в інформаційному суспільстві [5].

Учинення плагіату майбутніми вчителями початкових класів може бути як свідомим актом, так і неусвідомленою дією через відсутність знань, що стосуються поняття «плагіат» та сформованою звичкою використовувати компілятивний метод виконання поставлених навчальних завдань, який студенти можуть уважати загальноприйнятим та абсолютно легальним. Дуже часто здобувачі освіти мають лише загальне уявлення про плагіат, при цьому не розуміють поняття «академічний плагіат». Не вміють правильно оформлювати посилання та

цитування у наукових роботах або нехтують основними правилами, не усвідомлюючи важливості дотримання етичних принципів та не розуміють наслідків порушення академічної доброчесності.

У контексті вирішення означеної проблеми важливу роль відіграє формування інформаційної грамотності та обізнаності майбутніх учителів щодо чинників створення доброчесного освітнього середовища. Важливим кроком у цьому напрямі є засвоєння здобувачами освіти основ інформаційної культури. Потрібно чітко надати студентам інформацію, які саме дії розцінюються за плагіат, продемонструвати способи уникнення помилок та змотивувати дотримуватися академічної доброчесності не тільки у навчанні, а також у професійній діяльності та подальшому житті.

Важливо створити всі необхідні умови для розкриття дослідницького потенціалу майбутніх учителів, активізувати пізнавальний інтерес та мотивувати творчо вирішувати навчальні завдання. Це сприятиме підвищенню якості освіти та рівнів академічної культури.

У формуванні інформаційної грамотності здобувачів освіти, що має тісний зв'язок із компетентностями, які стосуються академічної доброчесності. Ключовим завданням викладачів є сприяння формуванню та вдосконаленню здатності ефективно здійснювати пошук інформації за допомогою різноманітних інформаційних джерел та баз даних. Навчити здобувачів освіти критично осмислювати інформацію, оцінювати її достовірність та актуальність, систематизувати інформацію та створювати на основі засвоєних знань нові ідеї, уміння оформлювати запозичені думки, ідеї, відомості із інших джерел, уміння використовувати засоби інформаційно-комунікативних технологій. Необхідно створити передумови для усвідомлення майбутніми вчителями необхідності самоосвіти впродовж життя, практичної цінності отриманих знань, умінь та навичок.

Для активізації пізнавальної активності здобувачів освіти та мотивації до творчого й нестандартного вирішення поставлених завдань необхідно застосовувати цікаві, новітні й інтерактивні форми та методи роботи. Адже сухий виклад теорії є зовсім неефективним для засвоєння знань та формування позитивної мотивації до навчання й самоосвіти. Альтернативою лекціям можуть бути короткі, але змістовні відеозаняття із застосуванням інфографіки, що буде відображати основні поняття та положення запропонованої теми. У плануванні та розробленні форм та методів діяльності із формування інформаційної грамотності та академічної культури важливо враховувати особливості сприймання здобувачів освіти – сучасного покоління, яке виросло у цифровому суспільстві. Ефективнимив освіти є застосування сучасних інформаційно-комунікативних технологій та медіатехнологій (наприклад, мобільних додатків освітнього спрямування). Вони будуть перспективними та ефективними не лише під час аудиторних занять, а також і під час самостійного здобуття нових знань.

Ефективними засобами формування інформаційної грамотності майбутніх учителів та навичок дотримання академічної доброчесності є використання різноманітних ігрових технологій (комп'ютерні та онлайн-ігри), але навчального спрямування. Є ще й інші інтерактивні форми роботи, серед них варто виокремити мультимедійні презентації із обов'язковим подальшим обговоренням матеріалу, ігри практичного спрямування, веб-квести, імітаційні ігри у ролі рецензентів або експертів, бібліографічна мозаїка, бібліомікс й ін.

Наразі вкрай важливо привернути увагу до необхідності формування інформаційної грамотності здобувачів освіти як однієї із ключових компетентностей, важливих не лише для навчання, а й для прийняття оптимальних рішень та успішного вирішення проблем як у професійній діяльності, так і в особистій сфері. За допомогою використання сучасних інформаційних технологій та новітніх інтерактивних форм роботи з урахуванням особливостей мислення та сприймання сучасного інформаційного покоління майбутніх учителів можна не лише реалізовувати поставлені навчальні завдання, а й створювати умови для отримання студентами успішного досвіду практичного застосування набутих знань та компетентностей, формувати позитивну мотивацію до навчання, розвивати здатність до творчого вирішення завдань і відкривати нові грані та можливості самоосвіти й самовдосконалення.

Висновки (з перспективами подальших розвідок із напрямку). Таким чином, підвищенню рівнів академічної культури майбутніх учителів початкових класів та зміцненню академічної доброчесності в освітньому середовищі сприяє здійснення відповідних заходів з урахуванням таких факторів: формування інформаційної грамотності зокрема та інформаційної культури загалом на всіх рівнях освіти; мотивація навчання; створення умов для дотримання принципів академічної доброчесності; систематична перевірка робіт на наявність академічного плагіату; обов'язковість дисциплінарних заходів за порушення академічної доброчесності.

Взаємозумовленість розвитку інформаційної культури та академічної доброчесності дає змогу завдяки формуванню інформаційної грамотності майбутніх учителів початкових класів створювати таку світоглядну картину інформаційного світу, у якій навіть думка про вчинення плагіату є неприпустимою, а чесність та відповідальність за результати власної діяльності стають основними принципами та моделлю поведінки у будь-яких ситуаціях. Тож зусилля всіх наукових та освітніх закладів і державних установ мають бути спрямовані на створення умов дотримання академічної доброчесності та поваги до результатів власної і чужої інтелектуальної й творчої діяльності.

Перспективи подальших розвідок убачаємо у розробленні нових ефективних форм та методів роботи закладів вищої освіти із використанням інформаційно-комунікативних технологій для успішного та результативного формування інформаційної культури майбутніх учителів та створення доброчесного освітнього середовища.

Список використаної літератури

1. Бабакіна О. О. Теоретичні засади підготовки майбутнього вчителя початкової школи до інноваційної діяльності через застосування принципу диференціації. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки)*. Бердянськ: БДПУ, 2009. № 2. С. 42–46.
2. Гура В. В. Новые виды интеллектуальной деятельности в медиасреде как основа развития медиакомпетентности. *Медиаобразование. Российский журнал истории, теории и практики медиапедагогике*. 2007. № 2. С. 87–98.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти. *Початкова школа*. 2011. № 7. С. 7–8.
4. Дибкова Л. М. Інформаційно-комунікаційна компетентність викладача закладу вищої освіти в умовах цифровізації освітнього процесу. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2019. № 1. С. 91–100.
5. Завадська Н., Ігнатюк М. Формування інформаційної компетентності як запорука дотримання академічної доброчесності: роль бібліотеки закладу вищої освіти. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2020. № 5. С. 44–65. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.5.2020.205729>.
6. Козир М. В. Формування інформаційної компетентності викладача як складова педагогічного менеджменту. *Освітологічний дискурс*. 2016. № 2. С. 165–171. URL: <https://cutt.ly/yyPzyuT> (дата звернення: 25.04.2020).
7. Концепція Нової української школи: від 27 жовтня 2016 року. Міністерство освіти і науки України. Офіц. вид. Київ, 2018. 40 с.
8. Кузьменко В. В., Подліняєва О. О. Інформаційно-комунікаційна компетентність як складова загальної професійної компетентності педагога. *Педагогічний альманах*. 2017. Вип. 36. С. 110–116.
9. Нєлєпова А. В. Інформаційна компетентність викладача в управлінні самостійною роботою студентів під час організації інформаційного середовища. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2016. Вип. 53. С. 201–213.
10. Тицька Я. О. Академічна доброчесність як елемент системи забезпечення якості освіти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2018. Вип. 34. С. 4–7.
11. Цьома Н. Інформаційна компетентність як один із компонентів формування професійно-педагогічної складової педагога. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 7. С. 317–324.
12. Чернуха Н. М., Козир М. В. Інформаційна компетентність – обов'язковий актив сучасного школяра. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. 2015. № 23. С. 38–42.
13. Шевирьова І. Г. Проблема формування медіакомпетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки: матеріали XXXIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії»: збірник наукових праць. Переяслав-Хмельницький, 2017. С. 58–61.
14. Ovcharuk O., Soroko N. Information and Communication Competency Development in Education System: Modern Studies and Prospects. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. Т. 51, вип. 1. С. 1–7.

INFORMATION LITERACY OF INTENDING PRIMARY SCHOOL TEACHERS AS A COMPONENT OF ACADEMIC INTEGRITY

Pluhina Alyona

Doctor of Philosophy Sciences, Senior Teacher at the Department of Primary Education Pedagogy and Psychology
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *In the article the interdependence between the developing of intending primary school teachers' information literacy and the level of academic integrity is analyzed. The importance of developing students' information literacy not only in education, but also in the professional development, self-improvement and solving important life tasks is revealed. The need for intending teachers to master universal knowledge, skills and abilities, as well as personal qualities: adaptability, mobility, the ability to acquire new knowledge, orientation in the information space, which provides a comprehensive developing of information literacy, is highlighted. The factors contributing to the developing of a virtuous educational environment are emphasized.*

In turn, the insufficient level of information culture and basic skills and abilities to work with information often leads to violations of the academic integrity norms by intending primary school teachers. As a result, efforts should be made to combat plagiarism in student works, students should be taught to adhere to academic integrity and avoid any plagiarism. Therefore, the main task of educational institutions is to create a favorable environment for the observing academic integrity. Institutions of higher pedagogical education are designed to provide a high level of students' professional knowledge and skills, to develop a creative personality of a modern teacher capable of research and innovative activity, as well as self-improvement in this area.

Purpose. *The aim of the article is to actualize the importance of developing information literacy of intending primary school teachers as a holistic system, as well as to outline its connection with the observing academic integrity. The task is to substantiate the environment favorable to the establishment of fundamental values of academic integrity.*

Methods. *Psychological and educational literature analysis, analogy, induction and deduction were used.*

Results. *It was stressed that the major achievements in determining the directions of the educational process participants' information literacy developing is to focus not only on the acquisition of knowledge, skills and abilities, but also on the developing information consciousness, appropriate thinking (logic, argumentation, criticism, etc.), creating a holistic picture of the information world, in which intending primary school teachers can skillfully navigate, adhere to ethical norms and principles. In particular, the Bucharest Declaration on Ethical Values and Principles of Higher Education in the European Region identifies the values of academic integrity: honesty, trust, justice, respect, responsibility and courage.*

Intending primary school teachers' information literacy developing is considered today as an integral part of the higher pedagogical education reform in general. Its main purpose is to train an educated specialist in accordance with the requirements of the information society, the developing of the necessary knowledge, skills and abilities, the components of academic integrity.

The level of intending teachers' academic culture depends on the level of information literacy. Both information literacy and information culture is a means of developing ethical consciousness, models of educational process participants' virtuous behavior. At present, adherence to ethical principles in the using information sources and writing scientific works is an acute educational issue.

Plagiarism by intending primary school teachers can be both a conscious act and an unconscious action due to lack of knowledge about the concept of «plagiarism» and the habit of using a compilation in performing educational tasks, which students may consider common and completely legal. Students often have only a general idea of plagiarism, and do not understand the concept of «academic plagiarism». They do not know how to properly form references and citations in scientific papers or ignore the basic rules, not realizing the importance of ethical principles and do not understand the consequences of violating academic integrity.

In the developing of information literacy of students, the key task of teachers is to promote the building and improving the ability to effectively search for information through a variety of information sources and databases, to teach students to critically interpret information, assess its

reliability and relevance, systematize information and create new ideas based on acquired knowledge, formulate borrowed ideas, information from other sources, correctly use information and communication technologies. It is necessary to create preconditions for intending teachers to realize the need for lifelong self-education, the practical value of the acquired knowledge, skills and abilities.

Effective means of developing intending teachers' information literacy and academic integrity skills are using various educational game technologies (computer and online games). There are some other interactive forms of work, including multimedia presentations with mandatory further discussion of the material, practical games, web-quests, simulation games, bibliographic mosaic, bibliomix, etc.

Conclusion. The article material allows to draw a conclusion that the implementation of above mentioned measures: developing information literacy and information culture at all levels; creating conditions for adherence to the principles of academic integrity; systematic inspection of academic plagiarism at students' scientific works; mandatory disciplinary action for breaches of academic integrity, contributes to raising the levels of intending primary school teachers' academic culture and strengthening academic integrity in the educational environment.

Therefore, the efforts of all scientific and educational institutions and government agencies should be aimed at creating conditions for academic integrity and respect for the results of their own and others' intellectual and creative activities.

Key words: information literacy, information society, intending primary school teachers, academic integrity, academic principles, plagiarism.

References

1. Babakina, O. O. (2009). Teoretychni zasady pidhotovky maibutnoho vchytelia pochatkovoї shkoly do innovatsiinoї diїalnosti cherez zastosuvannya pryntsyphu dyferentsiatsii [Theoretical principles of preparation of future primary school teachers for innovative activities through the application of the principle of differentiation]. *Collection of scientific works of Berdyansk State Pedagogical University (Pedagogical Sciences) - Zbirnyk naukovykh prats Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu (Pedahohichni nauky)*, 2, 42-46. [in Ukrainian].
2. Gura, V. V. (2007). Novye vidy intellektualnoy deyatel'nosti v mediasrede kak osnova razvitiya mediakompetentnosti [New types of intellectual activity in the media environment as the basis for the development of media competence]. *Mediaobrazovanie. Rossijskij zhurnal istorii, teorii i praktiki mediapedagogiki - Media education. Russian journal of history, theory and practice of media education*, 2, 87-98. [in Russian].
3. Derzhavnyi standart pochatkovoї zahalnoї osvity [State standard of primary general education] (2011). *Elementary School - Pochatkova shkola*, 7, 7-8. [in Ukrainian].
4. Dybkova, L. M. (2019). Informatsiino-komunikatsiina kompetentnist vykladacha zakladu vyshchoї osvity v umovakh tsyfrovizatsii osvitnoho protsesu [Information and communication competence of a teacher of higher education in terms of digitalization of the educational process]. *Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk - Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka*, 1, 91-100. [in Ukrainian].
5. Zavad'ska, N., Ihnatiuk, M. (2020). Formuvannya informatsiinoї kompetentnosti yak zaporuka dotrymannya akademichnoї dobrochesnosti: rol biblioteki zakladu vyshchoї osvity [Formation of information competence as a guarantee of academic integrity: the role of the library of higher education]. *Ukrainian Journal of Library Science and Information Sciences - Ukrainskyi zhurnal z bibliotekoznavstva ta informatsiinykh nauk*, 5, 44-65. URL: <https://doi.org/10.31866/2616-7654.5.2020.205729> [in Ukrainian].
6. Kozyr, M. V. (2016). Formuvannya informatsiinoї kompetentnosti vykladacha yak skladova pedahohichnoho menedzhmentu [Formation of information competence of the teacher as a component of pedagogical management]. *Educational discourse - Osvitlohichnyi dyskurs*, 2, 165-171. URL: <https://cutt.ly/yyPzyyT> [in Ukrainian].
7. Kontseptsiiia Novoi ukrainskoi shkoly: vid 27 zhovtnia 2016 roku [The concept of the New Ukrainian School: October 27, 2016]. (2018). Ministry of Education and Science of Ukraine. Kyiv: KabMin Ukrainy. [in Ukrainian].
8. Kuzmenko, V. V., Podliniaieva O. O. (2017). Informatsiino-komunikatsiina kompetentnist yak skla-dova zahalnoї profesiinoї kompetentnosti pedahoha [Information and communication competence as a component of the general professional competence of the teacher]. *Pedagogical almanac - Pedahohichniy almanakh*, 36, 110-116. [in Ukrainian].
9. Nieliepova, A. V. (2016). Informatsiina kompetentnist vykladacha v upravlinni samostiinoiu robotoiu studentiv pid chas orhanizatsii informatsiinoho seredovyshcha [Information competence of the teacher in the management of independent work of students during the organization of the information environment]. *Scientific journal of NPU named after MP Drahomanov. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects*, 53, 201-213. [in Ukrainian].
10. Tytska, Ya. O. (2018). Akademichna dobrochesnist yak element systemy zabezpechennia yakosti osvity [Academic integrity as an element of the quality assurance system of education]. *Scientific Bulletin of the International Humanities University - Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, 34, 4-7. [in Ukrainian].
11. Tsoma, N. (2019). Informatsiina kompetentnist yak odyin iz komponentiv formuvannya profesiino-pedahohichnoї skladovoї pedahoha [Information competence as one of the components of the formation of professional

and pedagogical component of the teacher]. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies - Pedagogichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 7, 317–324. [in Ukrainian].

12. Chernukha, N. M., Kozyr, M. V. (2015). Informatsiina kompetentnist – oboviazkovyi aktyv suchasnoho shkoliara. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka* [Information competence is a mandatory asset of modern schoolchildren. Pedagogical education: theory and practice]. *Psychology. Pedagogy - Psykholohiia. Pedahohika*, 23, 38–42. [in Ukrainian].

13. Shevyrova, I. H. (2017). *Problema formuvannia mediakompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly v protsesi profesiinoї pidhotovky* [The problem of forming media competence of future primary school teachers in the process of professional training]. Materials of the XXIV International Scientific and Practical Internet Conference «Problems and prospects of science at the beginning of the third millennium in Europe and Asia» (pp. 58–61). Pereiaslav-Khmelnitskyi. [in Ukrainian].

14. Ovcharuk, O., Soroko, N. (2016). *Information and Communication Competency Development in Education System: Modern Studies and Prospects*, 51 (1), 1–7.

Отримано редакцією 26.11.2021 р.

УДК: 37.014.3: 373.3

DOI: 10.31376/2410-0897-2021-3-47-137-143

РЕАЛІЗАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»

Решетняк Віктор Федорович

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти
Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка
e-mail: reshetnyakvf@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-5069-4245

У статті розглянуто євроінтеграційні перспективи розвитку української загальної середньої освіти. Визначено базові проблеми сучасної загальноосвітньої школи України. Виокремлено та охарактеризовано низку факторів загальноосвітнього, нейропедагогічного, психолого-педагогічного та соціально-економічного характеру, що спонукають до зміни структури та змісту освіти в сучасній українській школі. Аргументується перспективна структура НУШ з позицій загальних тенденцій розвитку ефективних моделей закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: стратегія розвитку, загальна середня освіта, євроінтеграційні перспективи, освітні моделі, фактори розвитку, початкова школа, середня школа, профільна школа.

Постановка проблеми. Євроінтеграційний вектор розвитку України передбачає приведення української системи освіти, передусім загальної середньої освіти, до європейських освітніх моделей, що спираються на міжнародні угоди, постанови та декларації таких міжнародних організацій, як ЮНЕСКО, Рада Європи, статті Педагогічної Конституції Європи та низку інших.

У Педагогічній Конституції Європи, зокрема, визначаються принципи і методологія філософії та політики процесу підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи ХХІ століття [1].

При цьому необхідно враховувати, що на сучасному етапі українська система освіти не адаптована до діючих європейських освітніх систем, що продовжують інтенсивно оновлюватись. А отже, розвиток української системи освіти, її входження в європейський освітній простір повинен мати випереджувальний характер.

Виходячи з визначених реалій у плануванні освітньої політики, доцільно враховувати європейські екстраполяційну та економічно ефективну моделі, що мають ґрунтуватися на людиноцентрованій парадигмі освіти, компетентнісному підході, концепції вимірюваності освітньої якості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема реформування освіти в контексті цивілізаційного розвитку знайшла відображення в роботах В. Г. Кременя, Л. М. Гриневич. Державно-управлінський аспект висвітлюється в дослідженнях Н. Г. Протасової, В. І. Лугового, Ю. О. Молчанової. Реформування загальної середньої освіти в Україні у ХХ столітті крізь призму джерелознавства розглядається в доробках Л. Д. Березівської, А. О. Литвинчук, Г. М. Терещенко, О. Я. Денисюк. Реалізація державної політики у сфері реформування загальної